

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğI

DÜNYA ANTİMİKROBİYAL DİRENCİ FARKINDALIK HAFTASI (18-24 KASIM 2024)

“Eğitin. Savunun. Hemen harekete geçin.”

Antibiyotikler, antiviraller, antifungaller ve antiparaziterleri içeren antimikrobiyaller, insanlarda, hayvanlarda ve bitkilerde bulaşıcı hastalıkları önlemek ve tedavi etmek için kullanılan ilaçlardır (1,2).

Antimikrobiyal Direnç (AMD), bakteri, virüs, mantar ve parazitler artık antimikrobiyal ilaçlara yanıt vermediğinde ortaya çıkar. AMD, patojenlerdeki genetik değişiklikler yoluyla zamanla gerçekleşen doğal bir süreçtir. Ortaya çıkışı ve yayılması, insanlarda, hayvanlarda ve bitkilerde meydana gelen enfeksiyonları tedavi etmek, önlemek veya kontrol altına almak için antimikrobiyallerin yanlış ve aşırı kullanımıyla hızlanır (1,2). AMD, tüm gelir düzeylerindeki tüm ülkeler için bir sorundur. Yayılması ülke sınırlarını tanımaz. Katkıda bulunan faktörler arasında hem insanlar hem de hayvanlar için temiz suya, sanitasyona ve hijyene erişim eksikliği; evlerde, sağlık tesislerinde ve çiftliklerde yetersiz enfeksiyon önleme ve kontrolü; kaliteli ve uygun fiyatlı aşılarla, tanı yöntemlerine ve ilaçlara yetersiz erişim; farkındalık ve bilgi eksikliği ve ilgili mevzuatın uygulanmaması yer alır (1).

İlaç direncinin bir sonucu olarak, antibiyotikler ve diğer antimikrobiyal ilaçlar etkisiz hale gelir ve enfeksiyonların tedavisi zor hatta imkansız hale gelir, bu da hastalığın yayılma, sakatlık ve ölüm riskini artırır. Eklem replasmanları, organ nakilleri, kanser tedavisi, büyük cerrahi operasyonlar ve diyabet, astım gibi kronik hastalıkların tedavisi de dahil olmak üzere pek çok tıbbi prosedür AMD nedeniyle daha riskli hale gelmektedir. İlaça dirençli enfeksiyonlar ayrıca hayvan ve bitki sağlığını etkilemekte, çiftliklerde verimliliği azaltmakta ve gıda güvenliğini tehdit etmektedir (1,2).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), AMD'nin insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük 10 küresel halk sağlığı tehdidinden biri olduğunu beyan etmiştir (3). Bakteriye AMD'nin 2019'da 1,27 milyon küresel ölümden doğrudan sorumlu olduğu ve 4,95 milyon ölüme katkıda bulunduğu tahmin edilmektedir (4). Ölüm ve sakatlığa ek olarak, AMD'nin önemli ekonomik maliyetleri vardır. Dünya Bankası, AMD'nin 2050 yılına kadar 1 trilyon ABD doları ek sağlık hizmeti maliyetine ve 2030 yılına kadar yılda 1 trilyon ABD doları ile 3,4 trilyon ABD doları gayri safi yurtiçi hasıla kaybına yol açabileceğini tahmin etmektedir (5). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD)'nin projeksiyonlarına göre günümüzde AMD, Yunanistan, Hindistan ve ülkemiz gibi bazı ülkelerde tehlikeli derecede yüksek kalmaya devam etmektedir. Bu ülkelerde, OECD'nin incelediği 12 antibiyotik-bakteri kombinasyonunun neden olduğu tüm enfeksiyonların %40'ından fazlasının 2035 yılına kadar antibiyotiklere dirençli olması beklenmektedir (6).

Antibiyotik direncindeki küresel artış, yaygın bakteriyel enfeksiyonlara karşı yaygın antibiyotiklerin etkinliğini azaltarak önemli bir tehdit oluşturmaktadır. 2022 Küresel Antimikrobiyal Direnç ve Kullanım Sürveyans Sistemi (Global Antimicrobial Resistance and Use Surveillance System, GLASS) raporu, yaygın bakteriyel patojenler arasında endişe verici direnç oranlarını vurgulamaktadır. 76 ülkede bildirilen ortanca oranlar, üçüncü nesil sefalosporin dirençli *E. coli* için %42 ve metisiline dirençli *Staphylococcus aureus* için %35'tir ve büyük bir endişe kaynağıdır. *E. coli*'nin neden olduğu idrar yolu enfeksiyonlarında, 5 vakadan 1'inde ampisilin, kotrimoksazol ve florokinolonlar gibi standart antibiyotiklere karşı azalmış duyarlılık gösterilmiştir. Bu durum, yaygın enfeksiyonları etkili bir şekilde tedavi etmeyi zorlaştırmaktadır (1,7). OECD projeksiyonları, 2005 seviyelerine kıyasla 2035 yılına kadar son çare antibiyotiklere karşı direncin iki katına çıkmasının beklendiğini göstermektedir ve bu da dünya çapında güçlü antimikrobiyal yönetim uygulamalarına ve artırılmış sürveyans kapsamına acil ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır (6).

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğI

Korkut Reis Mah. İlkiz Sok. Aksoy İş Merkezi No:17/2 Çankaya/ANKARA

Tel: 0 555 9920332

www.hasuder.org genelsekreterhasuder@gmail.com

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

AMD ile m¼cadele, sekt¼rler arasında ve ¼lkeler arasında y¼ksek d¼zeyde işbirliği gerektirir. AMD insanlar, hayvanlar, bitkiler ve evre için bir tehdittir ve ‘‘Tek Sağlık’’ yaklaşımıyla ele alınmalıdır. Tek Sağlık, insanlar, hayvanlar ve ekosistemler için optimum ve s¼rd¼r¼lebilir sağlık sonuçları elde etmeyi amaçlayan entegre, birleştirici bir yaklaşımı ifade eder. AMD'yi ¼nleme ve kontrol etmeye y¼nelik Tek Sağlık yaklaşımı, AMD'yi azaltmak ve daha iyi sağlık ve ekonomik sonuçlar elde etmek için programların, politikaların, mevzuatların ve araştırmaların tasarımı, uygulanması ve izlenmesinde iletişim kurmak ve birlikte çalışmak ¼zere ilgili sekt¼rlerden paydaşları bir araya getirir (1,2,6). AMD'yi k¼resel olarak m¼cadele etmek için ¼lkeler, 2015 D¼nya Sağlık Asamblesi sırasında Tek Sağlık yaklaşımıyla bir K¼resel Eylem Planı (Global Action Plan, GAP) geliştirmiş ve çok sekt¼rl¼ ulusal eylem planlarının geliştirilmesi ve uygulanması konusunda taahh¼tte bulunmuşlardır. GAP daha sonra Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım ¼rg¼t¼ (Food and Agriculture Organization, FAO), D¼nya Hayvan Sağlığı ¼rg¼t¼ (World Organization of Animal Health, WOA) ve Birleşmiş Milletler evre Programı (United Nations Environment Programme, UNEP) tarafından da onaylanmıştır (8).

2015 yılından bu yana her yıl 18 Kasım g¼n¼n¼ içine alan hafta (18-24 Kasım tarihleri arasında) ‘‘D¼nya Antibiyotik Farkındalık Haftası’’ olarak ilan edilmiştir. Bu haftanın amacı, t¼m d¼nyada k¼resel antibiyotik direnci konusundaki farkındalığı artırmak, toplum, sağlık çalışanları, çiftçiler, hayvan sağlığı uzmanları ve politika yapıcılar arasında antibiyotik direncinin yayılmasını ¼nlemeye y¼nelik iyi uygulamaları teşvik etmektir. 2020 yılından itibaren DS¼, FAO ve WOA bir araya gelerek bu haftanın kapsamını antibiyotiklerden t¼m antimikrobiyalere doğru genişletmiş, ‘‘D¼nya Antimikrobiyal Farkındalık Haftası’’ olarak adlandırmıştır. 2023 yılında ise bu d¼rtl¼ ortaklık tarafından ‘‘D¼nya AMD Farkındalık Haftası’’ olarak yeniden adlandırıldığı duyurulmuştur. D¼nya AMD Farkındalık Haftası'nın 2024 yılındaki teması ‘‘*Eğitin. Savunun. Hemen harekete geçin.*’’ şeklindedir. Bu tema, k¼resel paydaşları toplumu AMD konusunda eğitmeye, cesur taahh¼tler için savunuculuk yapmaya ve AMD'ye yanıt olarak somut eylemlerde bulunmaya çağırmaktadır (2,9).

¼NERİLER (2,10):

- Dirence karşı m¼cadelede, sağlık bakımı, el hijyeni gibi standart ¼nlemleri içeren gerekli b¼t¼n enfeksiyon kontrol ¼nlemlerinin uygulanmasının sağlanması, aşı ile ¼nlenebilen hastalıklarda etkili bağışıklama programlarının y¼r¼t¼lmesi, hijyen, sanitasyon ve gıda g¼venlięi uygulamaları ¼nem arz etmektedir.
- Akılcı antimikrobiyal kullanımının sağlanabilmesi için ¼ncelikle kanıtla dayalı tanı y¼ntemleri kullanılarak enfeksiyonların tanısının doğru konulması gereklidir. Hekimler, antimikrobiyalleri reçete ederken g¼ncel klinik rehberleri izlemeli, hastanelerindeki ve toplumdaki direnç verilerini de kullanarak doğru ilacı, doğru dozda, doğru s¼re ve zamanda vermelidir.
- Antibiyotikler sadece hekimin reçete ettiği durumlarda, eczacının danışmanlığında uygun miktar ve s¼rede kullanılmalıdır. ¼zellikle grip ya da nezle gibi vir¼slere bağlı solunum yolu enfeksiyonlarında antibiyotiklerin tedavide yerinin olmadığı unutulmamalıdır.
- Yeni ilaçlara, tanı araçlarına (orneğin, hızlı tanı testleri), aşılara ve diğer m¼dahalelere yapılan yatırım artırılmalıdır.
- Antibakteriyel amaçla antibiyotikler yerine alternatif y¼ntemler (bakteriyofaj ve faj enzimleri, probiyotikler, prebiyotikler, konakçı savunma peptidleri gibi) kullanılmalıdır.
- S¼rveyans ve araştırma yoluyla bilgi ve kanıtlar g¼lendirilmelidir.
- Etkili iletişim, eğitim ve ¼ęretim yoluyla AMD konusunda sağlık çalışanlarının ve toplumun farkındalığı ve sağlık okuryazarlığı geliştirilmelidir.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Korkut Reis Mah. İlkiz Sok. Aksoy İş Merkezi No:17/2 ankaya/ANKARA

Tel: 0 555 9920332

www.hasuder.org genelsekreterhasuder@gmail.com

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

HASUDER Bulaşıcı Hastalıklar Grubu adına Uzm. Dr. Tülin Çoban tarafından hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR:

- 1) WHO. Antimicrobial Resistance. [Internet]<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/antimicrobial-resistance>(Erişim tarihi: 13.11.2024)
- 2) TC Sağlık Bakanlığı. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Dünya Antimikrobiyal Direnç Farkındalık Haftası 2023. [Internet]<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/duyuya-antimikrobiyal-direnc-farkindalik-haftasi.html>(Erişim tarihi: 15.11.2024)
- 3) Ten threats to global health in 2019. Geneva: World Health Organization; 2019. [Internet]<https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019>(Erişim tarihi: 15.11.2024)
- 4) Antimicrobial Resistance Collaborators. (2022). Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis. The Lancet; 399(10325): P629-655. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(21\)02724-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(21)02724-0)
- 5) Drug-Resistant Infections: A Threat to Our Economic future (March 2017)[Internet] <https://www.worldbank.org/en/topic/health/publication/drug-resistant-infections-a-threat-to-our-economic-future>(Erişim tarihi: 16.11.2024)
- 6) OECD, Embracing a One Health Framework to Fight Antimicrobial Resistance, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris; 2023. [Internet] <https://doi.org/10.1787/ce44c755-en>.(Erişim tarihi: 17.11.2024)
- 7) Global antimicrobial resistance and use surveillance system (GLASS) report 2022. Geneva: World Health Organization; 2022.[Internet] <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/364996/9789240062702-eng.pdf?sequence=1>(Erişim tarihi: 17.11.2024)
- 8) Global Action Plan on Antimicrobial Resistance 2015. Geneva: World Health Organization; 2015.[Internet]https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/193736/9789241509763_eng.pdf?sequence=1(Erişim tarihi: 16.11.2024)
- 9) WHO. World AWR Awareness Week. 18-24 November 2024. [Internet]<https://www.who.int/campaigns/world-amr-awareness-week/2024#:~:text=WAAW%20is%20celebrated%20from%2018.Advocate>.(Erişim tarihi: 17.11.2024)
- 10) Daş YK, Atmaca E. Antibiyotik Direncinin Önlenmesi İçin Yapılması Gerekenler ve Çözüm Önerileri. Türkiye Klinikleri J Vet Sci Pharmacol Toxicol-Special Topics 2015;1(2):69-75.
- 11) Wall S. Prevention of antibiotic resistance–an epidemiological scoping review to identify research categories and knowledge gaps. Global Health Action 2019;12(sup1):1756191.